



Ferda BESLİ

CEO

BESFİN FİNANSAL HİZMETLER
DANIŞMANLIK A.Ş.



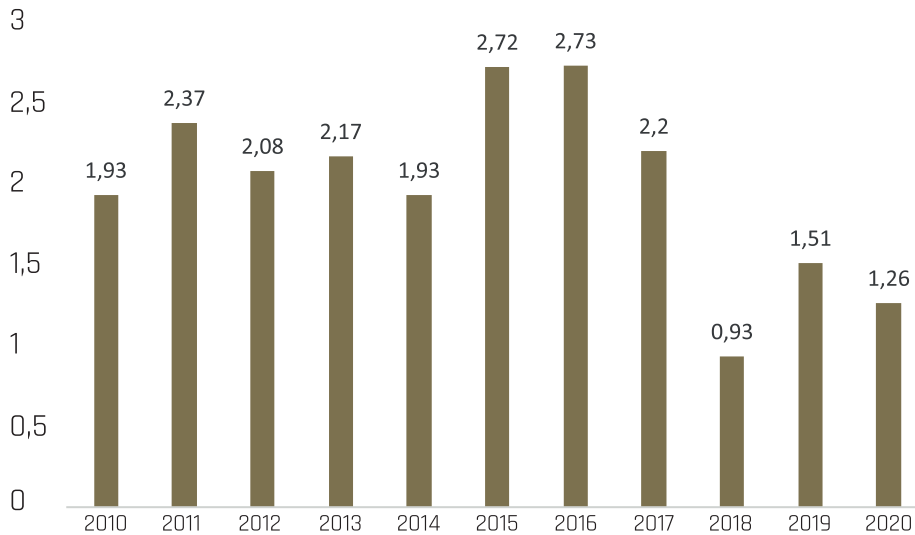
YABANCI SERMAYENİN EKONOMİYE ETKİSİ

Yabancı kaynaklar, yurt dışında ikamet eden kişi veya kuruluşlardan alınan kaynaklardır. Yabancı kaynaklar ekonomiye çeşitli şekillerde girer:

1. Doğrudan yabancı sermaye yatırımı (yurt dışında yerleşik olan yatırımcıların ülkede yeni tesis kurmak veya mevcutları satın almak ya da onlara ortak olmak üzere döviz getirmesi)
2. Portföy yatırımı (yabancıların hisse senedi ve tahvil satın almak amacıyla döviz getirmesi)
3. Borç verme (yabancıların ülke kuruluşlarına dövizle borç vermesi)

Artan küreselleşme eğilimi, ticaretin ve sermaye hareketliliğinin serbestleşmesiyle birlikte, doğrudan yabancı yatırımlar tüm dünyaya yayılmış ve önem kazanmıştır. Yabancı yatırımlar uzun vadeli bir yatırım türü olduğu için birçok alanda giriş yapılan ülkeyi olumlu ya da olumsuz etkiler ve bu etkiler ev sahibi ülkenin koşullarına bağlıdır.

TABLO 1: DÜNYADA SON 10 YILIN YABANCI SERMAYE YATIRIMLARI (TRİLYON \$)



Kaynak: WorldBank

TABLO 2: 2020 YILI YABANCI YATIRIMLARDA LİDER ÜLKELER

2020 Yılında En Çok Yatırım Alan Ülkeler	2020 Yılında En Çok Yatırım Yapan Ülkeler
Çin-253 Milyar \$	Amerika-311 Milyar \$
Amerika-211 Milyar \$	Macaristan-168 Milyar \$
Macaristan-171 Milyar \$	Çin-153 Milyar \$
Almanya-142 Milyar \$	Japonya-146 Milyar \$
Hong Kong-117 Milyar \$	Almanya-138 Milyar \$
Singapur-74 Milyar \$	Lüksemburg-127 Milyar \$
Hindistan-64 Milyar \$	Hong Kong-83 Milyar \$
Lüksemburg-62 Milyar \$	İspanya-56 Milyar \$
Japonya-61 Milyar \$	Fransa-53 Milyar \$
Brezilya-37 Milyar \$	Kanada-50 Milyar \$

Kaynak: WorldBank

Gelişmiş ülkeler, ülkeler arasında fon alışverişini teşvik eden liberal bir ekonomik düzeni benimsemişken, gelişmekte olan ülkeler uluslararası pazara entegre olmak istemektedir. Gelişmekte olan ülkeler, yeterli sermaye birikimi sağlayamadıklarından ekonomik kalkınma için doğrudan yabancı yatırıma ihtiyaç duyarlar. Çünkü doğrudan yabancı yatırım, yarattığı ekonominin fiili üretim kapasitesini artırır. 1980'li yıllara kadar genellikle gelişmiş ülkeler arasında yabancı yatırım yapılırken, 1980'lerden itibaren küreselleşmenin bir sonucu olarak uluslararası ticaret sınırları ortadan kalkmış ve yabancı yatırımlar dünyaya yayılmaya başlamıştır. 1980'lerin sonlarında meydana gelen borç krizinin etkisiyle 1990'lı yıllarda gelişmekte olan ülkelere yabancı yatırım önemli bir düzeye ulaşmıştır. Borç krizi nedeniyle gelişmekte olan ülkeler yabancı sermaye çekebilmek adına girişimlerde bulunmuşlardır.

Gelişmekte olan ülkelere Doğrudan Yabancı Sermaye Yatırımı iki şekilde yapılabilir. İlk ülkedeki sermaye birikimine maddi katkılarda bulunan ülkede yeni fabrikalar veya işletmeler kurma yoluyla gerçekleşir. Bu sayede doğrudan yabancı yatırımlar hem teknoloji transferine olanak sağlamakta hem de istihdam artışına katkı sağlamakta, bu da yerli hasıla artışına yol açmaktadır. İkincisi, birleşme ve satın almalar yoluyla ülkeye giren sermayedir. Bu şekilde gelen sermaye, ülkedeki teknolojik kapasiteyi, istihdamı ve dolayısıyla milli hasılayı artırmaz.

Türkiye, 1980'lerde uygulamaya başladığı ihracata dayalı büyüme stratejisinin bir parçası olarak üretimi ve ihracatı artırmaya başlamış, böylece geniş bir pazar fırsatına ve büyük bir işgücüne sahip bir ülke haline gelmiştir. İhracattaki hızlı artış ve ekonominin dönüşümü altında sağlanan hızlı büyüme, yabancı sermayenin de ilgisini çekmiştir. Türkiye, 2000'li yılların başından itibaren uyguladığı yabancı sermaye ve yatırım teşvik sistemi ile bölgesinde uluslararası sermayenin en çok tercih ettiği yatırım üslerinden birisi olmuştur.

TABLO 3: TÜRKİYE 2013-2022 DOĞRUDAN YABANCI YATIRIM İSTATİSTİKLERİ

Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Net Yükümlülük Oluşumu)												
(Milyon ABD Dolar)	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2021 Ocak	2022 Haziran	2002-2022/ Haziran Toplam
Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişi (Net Yükümlülük Oluşumu)*	13.563	13.337	19.263	13.835	11.190	12.505	9.573	7.831	13.842	4.516	5.452	245.684
Sermaye	9.936	8.371	11.817	6.958	5.532	6.229	5.512	4.401	7.367	1.991	1.891	165.261
Diğer Sermaye (Net)**	578	645	3.290	2.987	1.015	361	-918	-524	841	309	76	14.505
Gayrimenkul (Net)	3.049	4.321	4.156	3.890	4.643	5.915	4.979	3.954	5.634	2.216	3.485	65.918

*TCMB tarafından yayımlanan ödemeler dengesi istatistikleri altındaki uluslararası doğrudan yatırım verileri IMF Altnci El Kitabına göre düzenlenmiştir.

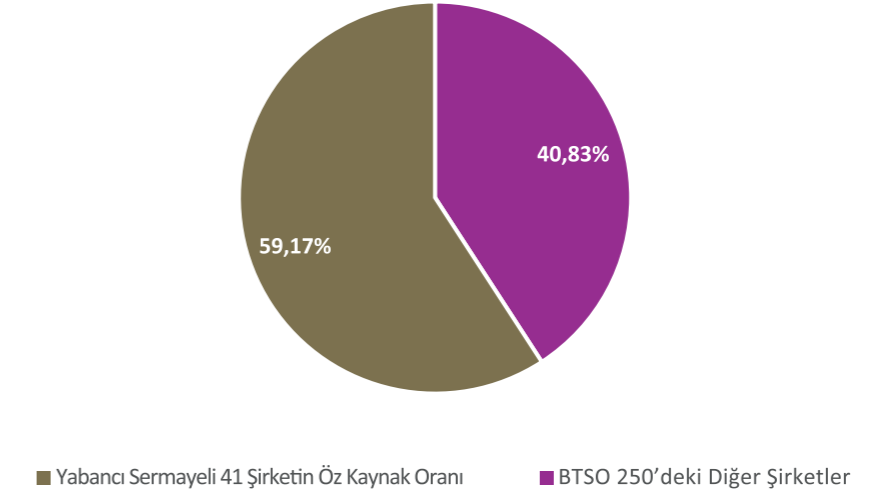
**Uluslararası Sermayeli Firmaların Yabancı Ortaklarından Aldıkları Kredi

Kaynak: T.C. Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı - Uluslararası Doğrudan Yatırım İstatistikleri

Tablo 3'de yer alan veriler Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı'nın Uluslararası Doğrudan Yatırım İstatistikleri baz alınarak 2013-2022 yılları arasındaki uluslararası doğrudan yabancı yatırımların incelenmesiyle oluşturulmuştur.

BTSO 250 şirketleri içerisinde yabancı sermaye payına sahip olan 41 şirketin özkaynakları toplamda 33,6 milyar TL ile BTSO 250 şirketlerinin özkaynaklarının % 40,83'lük kısmını oluşturmaktadır.

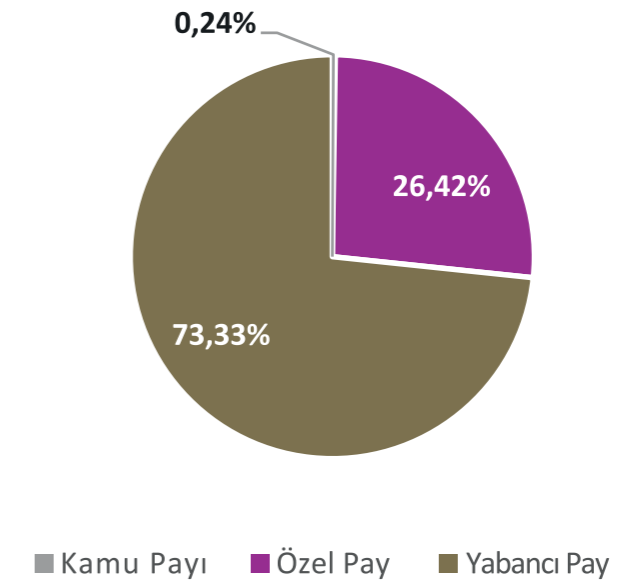
TABLO 4: YABANCI SERMAYEYE SAHİP 41 ŞİRKETİN ÖZ KAYNAK BÜYÜKLÜĞÜ



Kaynak: BTSO verileri üzerine BESFİN analizidir.

Aşağıdaki tablo ise BTSO 250 şirketleri içerisinde yabancı sermaye payına sahip olan 41 şirketin pay dağılımı ile oluşturulmuştur. Bu grafiğe göre 41 yabancı ortaklı şirketin sermayesindeki yabancı payı ortalaması %73,33 gibi önemli bir oran olarak hesaplanmaktadır. Bu 41 şirketin toplam hasılatının 15,9 milyar \$, toplam ihracat tutarının 7,7 milyar \$ olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu şirketlerin ihracat ağırlıklı çalıştıkları gözlemlenmektedir.

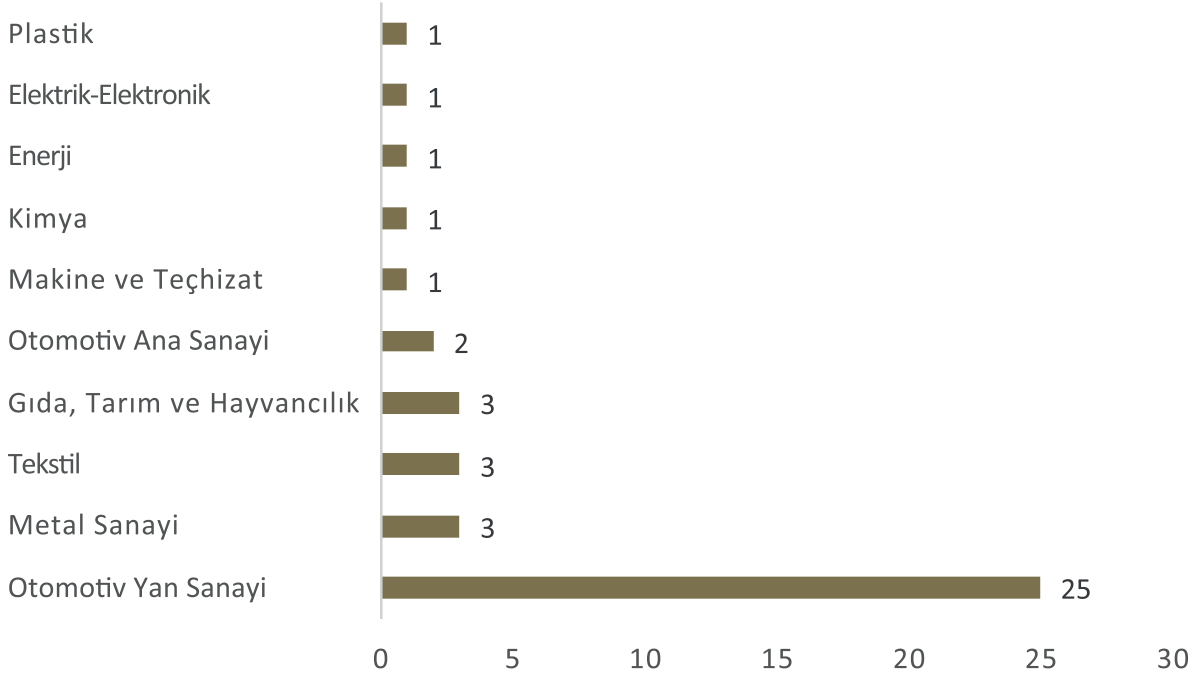
TABLO 5: 41 YABANCI ORTAKLI ŞİRKETİN SERMAYESİNDEKİ ORTALAMA YABANCI PAYI



Kaynak: BTSO verileri üzerine BESFİN analizidir.

Aşağıdaki tablo ise yabancı sermayeli aynı 41 şirketin sektörel kırılımlarını göstermektedir. Bu verilere göre yabancı sermayeye sahip 41 şirketin 25'i Otomotiv Yan Sanayi sektöründe faaliyet göstermektedir.

TABLO 6: YABANCI SERMAYEYE SAHİP 41 ŞİRKETİN SEKTÖREL DAĞILIMI



Kaynak: BTSO verileri üzerine BESFİN analizidir.

Sonuç olarak doğrudan yabancı yatırımların ekonomik büyümeye ve istihdama olumlu katkısının gelecekte de devam etmesi ve artması için ekonomik istikrarın sağlanması ve yabancı yatırımı teşvik edici düzenlemelerin yapılması gerekmektedir. Ayrıca bu aşamada doğrudan yabancı yatırımın türü de oldukça önemlidir. Mevcut sermayenin satın alınma veya birleşmesi şeklinde doğrudan yabancı yatırımın hem ekonomik büyümeyi hem de istihdamı olumlu etkilediği düşünülse de bu, sermaye rezervlerinde artış yaratmadığından beklenen bir durum değildir. Bu nedenle yabancı yatırımın sıfırdan fabrika veya tesis kurma şeklinde yapılması önemlidir. Üretim açısından sanayi sektöründe yatırımı artırmanın daha karlı olduğu tartışılmaktadır. Doğrudan yabancı yatırımların istihdama katkısını artırmak için istihdam yaratmanın mümkün olduğu sektörlerle yönlendirilmesi uygun olacaktır.